

politiske og historiografiske aspekter af Tacitus' livsværk sammen i en enhed. Hvor man hidtil ofte har været tilbøjelig til at opfatte denne som antimonarkisk og hans værk som produkt af det gamle aristokratis galde mod den usurperede kejsermagt, opnår Ronald Syme en langt mere plausibel tolkning og langt større nuancering. Det er utvivlsomt velmotiveret at betone, at Tacitus næppe har næret nogle illusioner om den tabte, politiske frihed (jfr. iøvrigt *The Roman Revolution* s. 512 ff.), og at han har været fuldt på det rene med senrepublikkens korrupsion. Selv tilhørte han den realistiske og stoiske influerede senatskreds, der kom til magten med Nerva efter Domitians despoti, og for denne kreds udfyldte principatet en nødvendig funktion, når det betryggede den personlige retssikkerhed og en stabil samfundsorden. At Tacitus' arbejde ikke først og fremmest tager sigte på at reproducere fortiden så loyalt som muligt, er næppe nogen nyhed. Det værdifulde i Symes' analyse er snarest den stærke betoning af, at Tacitus' arbejde ikke var udtryk for principløs bitterhed mod kejsermagten, men at hans hensigt var at give en psykologisk og analytisk begrundet vurdering. Hans målestok var naturligvis det kejserideal, hans milieu gjorde sig til talsmand for, og hans mål didaktisk.

Det er indlysende, at dommen over en række af det første århundredes herskere under Tacitus' elegante pen måtte falde meget negativ ud, ganske simpelt fordi de ikke opfyldte de krav, han stillede til dem. Og ligeså indlysende er det, at Ronald Symes' historiografiske undersøgelser nødvendigvis også kan give anledning til at tage mange sider af den ældre kejsertids historie op til fornyet drøftelse.

Det er muligt, at en del forskere på grund af vurderingens personlige præg vil føle sig mere eller mindre bundet af det traditionelle Tacitus-billede, men som helhed virker hovedresultatet ganske overbevisende og er gennemført med en styrke og konsekvens, der vil gøre bogen til et hovedværk i Tacitus-forskningen.

E. Ladewig Petersen.

Hovedvanskeligheden ved at tolke og tidsfæste overgangen fra oldtid til middelalder består i at bestemme de kriterier, der afgør og karakteriserer denne perodisering. Til den allerede svulmende litteratur om dette emne foreligger et nyt bidrag fra amerikansk side i *Wm. C. Bark: Origins of the Medieval World. (Stanford Studies in History, Economics and Political Science XIV, Stanford University Press 1958, xi + 162 sider).*

Allerede indledningsvis fastslår forfatteren, at han har valgt den noget ubestemte titel, fordi hans mål er analytisk og ikke deskriptivt. Det gør naturligvis ikke bogen mindre pretentios, og selvom den får sin berettigelse netop af denne grund, opfylder den næppe forventningerne. Det skyldes blandt andet, at dens kritik og dens fortolkning trods hensigten ikke danner nogen organisk helhed. Diskussionen af forgængernes opfattelser fylder urimeligt og foregår for ofte på andres autoritet. Særligt forstemmende virker forfatterens opgør post festum med Henri Pirenne¹.

Wm. Barks egen fortolkning nærmer sig selv det uhistoriske ved sin personligt prægede betoning af det nybrud, folkevandringsfolkenes teknologiske standard fører med sig efter kejsertidens stagnation. Dette aspekt, som iøvrigt f. eks. også Lynn White har beskæftiget sig med², er vel korrekt, men næppe tilstrækkeligt sikkert placeret i sin tidsmæssige sammenhæng. Den tidligste middelalders tekniske udfoldelse har jo først og fremmest sin betydning i den store rydningsproces og i skabelsen af de militære elementer af det feudale samfund. Hvad der derimod straks har mindre interesse, er forfatterens — sikkert stærkt tidsbetonede — overbevisning om, at den klassiske oldtids forfald følgelig ikke er noget beklagelsesværdigt fænomen.

E. Ladewig Petersen.

Skønt T. F. Touts gamle fremstilling af Englands historie i perioden 1216—1377 (i W. Hunt and R. L. Poole: *A Political History of England*, vol. III, London 1903) i kraft af sin forfatters autoritet endnu i mange henseender er overordentlig brugbar, repræsenterer *M. McKisacks* behandling af det 14. århundrede (*The Fourteenth Century, 1307—1399. (The Oxford History of England, ed. by sir George Clark, vol. VI, Oxford 1959), xix + 598 sider*) en meget velkommen fornyelse bl. a. fordi dens horisont efter sagens natur er bredere. Yderligere fremtræder dette bind i højere grad end F. M. Powicke's fornemme syntese af det 13. århundredes historie som en systematik af de sidste generationers forskningsarbejde. Det giver den det standardformat, som Oxfordserien forudsætter, ved sin grundighed, sin redelighed og sin

¹ Er det iøvrigt helt berettiget at hævde (s. 4), at forskere som Marc Bloch, Alfons Dopsch, Gunnar Mickwitz, Michael Rostovtzeff og Henri Pirenne, der stærkest har taget til orde mod det traditionelle syn, fortrinsvis har virket nedbrydende uden at opbygge nogen ny løsning?

² Lynn White: *Technology and Invention. (Speculum XV (Cambr., Mass. 1940))*, som Bark iøvrigt ikke citerer, men hvis grundsyn kan minde om hans.